

Nuorten osallisuuden edistäminen ALL-YOUTH-hankkeen havainnot ja suositukset

Kansallinen demokratiaohjelma 2025

Valmistelu- ja koordinointityöryhmän kokous 5/2021

14.10.2021

Professori Jukka Viljanen

Tampereen yliopisto

ALL-YOUTH STN hanke

jukka.viljanen@tuni.fi

Case: Nuoret ja ilmastonmuutos

- Nuoret ovat ilmastokriisin vuoksi aiempaa kiinnostuneempia yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta ja osallistumisesta
 - Ruotsalaisen Greta Thunbergin aloittaman kansainvälinen Fridays for Future -liikkeen myötä Suomessakin nuoret ovat osoittaneet mieltään eduskuntatalon portailla sekä lukuisissa muissa kaupungeissa ja kunnissa
- Nuorten näkemykset ilmastonmuutoksesta ja toimijuus ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi voivat jäädä huomiotta lainvalmistelussa
 - Nuorille tutut toimijuuden muodot liittyvät arkipäivän tilanteisiin kotona, koulussa ja vapaa-ajalla, mikä on haasteellista yhteensovittaa säädösvalmistelun kuulemismenettelyihin
 - Valtioneuvoston säädösvalmistelun kuulemisohjeen (v. 2016) mukaisesti sidosryhmiä ja kansalaisia tulee kuulla monipuolisin menetelmin
 - Kansalaisnäkökulmaa lainvalmistelussa on pyritty lisäämään sähköisillä alustoilla
 - Sidosryhmiin keskittyvien kuulemismenettelyjen piirissä nuorten ja nuorisojärjestöjen ääni jää usein kuulumattomiin
 - Nuoret eivät ole yhtenäinen ryhmä, kokonaisnäkemys ja valmius radikaaleihin uudistuksiin ei välttämättä suurempaa nuorten keskuudessa

Tarvitaan lisää osallistumisen työkaluja ja ne pitää tehdä näkyviksi

- Nuoret osallistuvat useimmin arkielämän kautta: kierrättämällä ja tekemällä ympäristöystävällisempiä kulutus-, liikkumis- ja ruokavalintoja
- Tämä saattaa johtua siitä, ettei osa nuorista alaikäisyytensä vuoksi saa vielä osallistua äänestämällä
- Toisaalta nuoret ovat kiinnostuneita osallistumaan nimenomaan omaa elämäänsä lähellä oleviin asioihin (af Ursin & Haanpää 2012).
- Nuoret kokevat tarvitsevansa lisää osallistumisen työkaluja
 - Nuorten vastauksissa korostui kokemus osallistumismahdollisuuksien vähyydestä, toisaalta halua osallistua
 - Osallistamismenetelmien valinta on tärkeää
 - Nuoret osallistuvat sähköisillä alustoilla, mutta verkkokyselyt ja sähköiset kohtaamisalustat tavoittavat parhaiten niitä, jotka ovat valmiiksi aktiivisia
- Nuorten osallisuutta ja osallistumista voidaan lisätä ja vahvistaa pitkän aikavälin osallisuudeksi, kehystämällä ilmastonmuutosteemat ja -toimet lähelle nuorten arkea ja arjen toimintaa

Tunnistetaan hyviä nuorten osallistumisen käytäntöjä lainvalmistelussa

- ALL-YOUTH on kerännyt tutkimusmateriaalia erilaisista hankkeista ja erityisesti niistä, joissa on kokeiltu uudenlaisia osallistumisen muotoja (työpajat, integroidut kurssit/oppilaitosyhteistyö, MasterClassit, digiraadit)
- Avaimia menestykselliseen kuulemisprosessiin ovat mm:
 - Huolellinen etukäteissuunnittelu: Mitä nuorilta kysytään? Missä vaiheessa lainvalmisteluprosessia? Miten nuoret voidaan parhaiten saavuttaa? Miten huomioidaan käytännön seikat (esim. oppilaitosten vuosikierto)?
 - Ei vain kansalaisjärjestöjen ja nuorisovaltuustojen kautta. Suora yhteys nuoriin työpajoissa tai osaksi opetusta - > vapaaehtoisuuden pohjalta on vaikea löytää riittävästi sitoutuneita
 - Ei vain niitä jotka aina osallistuvat
 - Toisaalta myös Master Class tyyppinen vaihtoehto voi olla hedelmällinen eli asiantuntijoiksi opiskelevien ja alaa valmiiksi opiskelevien nuorten tietopohjan hyödyntämistä ja laajentamista kannattaa harkita vaihtoehtona

ALL-YOUTH: MITÄ KOKEILUISTA ON OPITTU?

- **Ajoitus on avain onnistumiseen:** Missä, milloin, ja miten kuulemisia järjestetään. Nykyisin yleensä virka-aikaan, eikä kutsuta nuoria esim. koulujen kaudta. Huom. esimerkiksi ruuhkajaksot lukiossa: koeviikot, yo-kirjoitukset.
- Lainvalmistelua tulee sanoittaa yhdessä opettajien ja nuorisoasiantuntijoiden kanssa nuorille ymmärrettävällä tavalla.
- Opetukseen lisää tiedollisia ja taidollisia tukitoimenpiteitä: hallituksen esitysten lukemista, lausuntojen kirjoittamista, kuulemisprosessin tuntemista, lausuntopalvelu.fi:n tuettua käyttöä.
 - Mietittävä miten demokratiaosaamisen yhdenvertaisuus ja riittävyys turvataan koulutusvalinnoista huolimatta
- Digitaalisia alustoja voidaan käyttää opetuksessa siten, että osallistumisen kasautumista voidaan purkaa.

Digiraati-tutkimuksen tuloksia

- Esteiksi osallistumiselle nuorten näkökulmasta muodostuvat esimerkiksi yksityisyyskysymykset, puutteelliset osallistumisen kanavat ja vähäiset tiedot sekä osallistumisen vaikuttavuuden puute
- Käyttäjätarpeilla (User needs) tarkoitetaan sellaisia vaatimuksia, rajoitteita ja tarpeita, joita loppukäyttäjillä on suhteessa johonkin digitaaliseen palveluun.
 - Näitä tarpeisiin liittyviä huolia oli yksityisyyden suoja ja tarve anonymisti esittää kantansa. Myös tarve aktiivisesti vuorovaikuttavista päätöksentekijöistä ja viranhaltijoista sekä osallistumisen vaikutusten läpinäkyvästä osoittamisesta eli kerrottava miten aineisto hyödynnetään
- Vaikutuksena on osallisuuden kynnyksen madaltaminen. Lisää myös kriisiaikana jaksamista, osallistumista ja vuorovaikutusta. Ei ole välttämättä tasapuolinen (tietotekniset taidot vaikuttavat).

RATKAISUJA NUORTEN OSALLISTUMISEN PARANTAMISEEN LAINVALMISTELUSSA

- Lainvalmistelun opettaminen osana opetussuunnitelmia
- Avoimuuden lisääminen lainvalmisteluprosessin aikana
- Uudenlaisten digitaalisten palvelujen käyttöönotto
- Perinteisen lausuntovaiheen sijasta kuullaan jo varhaisemmassa vaiheessa ja eri muodoissa
- Varottava sitä että ratkaisut lisäävät turhautumista:
Positiivinen palaute, se että nuoria on kuultu ja nuorten ääni näkyy lainvalmistelussa, lisää nuorten motivaatiota osallistumiseen

Kiitos

Julkisoikeuden professori Jukka Viljanen

jukka.viljanen@tuni.fi

ALL-YOUTH STN hanke

<http://www.allyouthstn.fi/>

Twitter @AllYouthKaikki